

УДК 376.015.34:74

INCREASING THE CORRECTIVE ROLE OF VISUAL TRAINING OF PUPILS WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS ПІДВИЩЕННЯ КОРЕКЦІЙНОЇ РОЛІ НАОЧНОГО НАВЧАННЯ УЧНІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Spivak L.A. / Співак Л.А.

c.p.s., associate prof. / к.п.н., доц.

Taranets A.O. / Таранець А.О.

Student / студент

Donbasky state pedagogic university, Slovyansk, G. Batyuka 19, 84116

Донбаський державний педагогічний університет, Сло'вянськ, вул. Г. Батюка 19, 84116

Анотація. У статті розглядаються шляхи підвищення колекційної ролі наочного навчання. Зроблено аналіз даних використання педагогічних методів на уроках природознавства. Розглянуто питання про ефективність наочності при організації проблемного навчання з метою розвитку пізнавальних можливостей та підвищення якості знань учнів з особливими освітніми потребами.

Ключові слова: наочні методи, корекція, діти з особливими освітніми потребами, проблемне навчання.

Вступ.

Одним із напрямів теоретичних і практичних розробок у галузі української психопедагогіки є дослідження ефективності методів навчання дітей з особливими освітніми потребами, серед яких важливе значення надається вивченню питання колекційної ролі наочного навчання.

Розвиток ідеї наочного навчання в історії колекційної педагогіки дає нам уявлення про широке коло питань, які успішно розроблялися видатними представниками нового напрямку в педагогіці. Ряд вчених відмічали домінування сенсуалістичного напрямку в філософській трактовці теорії пізнання, що спрямувало розвиток теорії і практики навчання в сторону розробок системи сенсомоторного виховання, де наочному навчанню відводилася вирішальна роль, як імпульсу пізнавальної діяльності. Окрім цього видатними психологами Л. Виготським, Л. Леотьевим, А. Лурія, М. Певзнер, В. Петровою, Н. Стадненко та ін. розкриті питання про природу сприйняття, його зв'язків з мисленням та іншими психічними процесами.

Одним з головних показників рівня розвитку кожної особистості виступає ступінь усвідомлення своєї діяльності і самоконтроль.

Не дивлячись на досягнення теорії та практики навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами, можливості значно підвищити рівень їх соціально-трудова реабілітації у відповідності з потребами життя, на практиці досягнути вдається не завжди. Однією з причин такого положення є нерозробленість теорії наочного навчання, відсутність системного підходу в її реалізації (І. Бех, І. Єременко, А. Капустін, В. Липа, В. Синьов та ін.). Однак, не дивлячись на широкий і різноплановий характер існуючих досліджень, багато аспектів проблеми корекційної спрямованості наочних методів навчання залишаються не вирішеними до цих пір, що обумовлює актуальність

дослідження.

Основний текст

Учні, що навчаються в спеціальній школі, відрізняються різноманітними глибокими порушеннями в психофізичному розвитку. У дітей внаслідок перенесених мозкових захворювань порушуються процеси спостереження, сприйняття, запам'ятовування, абстрагування, узагальнення. Ненормальне функціонування вказаних процесів не дозволяє школярам засвоїти складну систему знань з основ наук, в тому числі й з природознавства. Спеціальними педагогічними прийомами та методами в значній мірі можуть бути усунуті патологічні особливості в характері діяльності дитини. Саме використання наочних засобів навчання є основою для формування у школярів не тільки образних уявлень, а й понять, розуміння абстрактних зв'язків і залежностей, що відповідають одному із найважливіших положень дидактики. Аналіз наших спостережень щодо використання педагогічних методів на уроках природознавства довів, що вчителі використовують найчастіше вербальні методи навчання. На долю наочних методів припадає тільки 33%, що на наш погляд не може позитивно впливати насамперед на якість знань з природознавства.

Враховуючи особливості пізнавальної діяльності учнів з особливими освітніми потребами, складності у висловлюванні ними суджень, формуванні висновків, узагальнень, ми вважали за необхідне вивчити рівень їх природознавчих знань. Школярам було запропоновано виконати ряд різнопланових завдань.

В результаті вивчення рівня знань з природознавства учнів 6-9 класів, з урахуванням усіх показників їх сформованості (правильність, усвідомленість, системність, дієвість), виявлено, що їх знання найбільшою мірою характеризуються II (середнім) рівнем (46%) і III (достатнім) рівнем (35%); незначна кількість учнів (17%) мають знання I (початкового) рівня, а IV (високого) рівня знань учні майже не досягають (2%).

Щоб з'ясувати значення використання різноманітних методів навчання на уроках природознавства в їх науково обгрунтованому взаємозв'язку ми провели додаткове дослідження. Нами було виділено експериментальний 7-А клас і контрольний 7-Б клас. В експериментальному класі новий матеріал вивчався за допомогою різних взаємопов'язаних методів навчання. При цьому на кожному уроці обов'язково проводився порівняльний аналіз учнями об'єктів природи, що були зображені на малюнках, таблицях, схемах. Діти виконували графічні роботи в зошитах і на дошці, самостійну роботу запропоновану у підручнику, проводилася бесіда і обов'язково використовувалася натуральна наочність.

У контрольному класі матеріал викладався переважно з використанням вербальних методів (розповідь вчителя, бесіда, переказ змісту матеріалу) із незначною демонстрацією деякої наочності, а інколи і без неї. Після вивчення теми, учням контрольного та експериментального класів було запропоновано виконати контрольну роботу, яка включала три перевірочних завдання.

Данні про виконання контрольної роботи учнями експериментальних та контрольних класів подані в таблиці підтвердили наш висновок про загальний

низький рівень природознавчих знань учнів в тих класах, в яких вчителі природознавства віддавали перевагу вербальним методам навчання, не звертаючи увагу на необхідність використання наочності на уроках. Правильні і повні відповіді на завдання контрольної роботи могли дати більшість учнів експериментального класу (60-78%) в той час, як кількість таких учнів в контрольному класі було незначною.

Сполучення на уроці різноманітних методів навчання особливо важливо при організації проблемного навчання, яке є одним із шляхів активізації розумової діяльності учнів. Воно спрямовано на те, щоб вивести учнів із пасивної ролі простих "споживачів" знань і зробити їх максимально активними, щоб на уроці вагому роль відіграла не тільки пам'ять, але і мислення.

Перевірка ролі створення проблемної ситуації, що виникла на основі протиріччя між інформацією, отриманою зі слова і із застосовуваних на уроці засобів наочності, у порівнянні з роллю інших форм сполучення слова і засобів наочного навчання, була проведена експериментальним шляхом.

У організації проблемного навчання засобами наочності ми передбачали деякі етапи в діяльності вчителя та учнів, а саме: створення проблемної ситуації за допомогою засобів наочного навчання; аналіз проблемної ситуації, під час якої учні проводять спостереження, здійснюють порівняння, зіставлення; організація школярів на пошук виходу із становища, висування гіпотез.

Додамо, що в експериментальних класах в умовах проблемно - пошукової діяльності школярів використовувалися наочні методи в тісному взаємозв'язку зі словесними і практичними методами навчання. У контрольних класах проблемну ситуацію вчитель створював використовуючи словесні методи навчання. Засоби наочності застосовувалися тільки з метою ілюстрацій.

У процесі перевірки ролі створеної проблемної ситуації, що виникла на основі протиріччя між інформацією, отриманою вербальним шляхом і шляхом використання засобів наочності, у порівнянні із значенням інших форм сполучення слова і засобів наочного навчання, було проаналізовано понад 60 робіт старшокласників. На питання, що вимагали головним чином відтворюваної діяльності, учні контрольних та експериментальних класів відповідали майже однаково і правильні відповіді давали відповідно 62% школярів, що навчалися в контрольних класах, і 83% - в експериментальних, але на запитання, що вимагали встановлення причинно – наслідкових зв'язків та залежностей, різниця у відповідях була значною. В експериментальних класах повні правильні відповіді на такі запитання дали 43%, а в контрольних лише - 5% школярів, Неправильно або зовсім не відповідали на такі запитання в експериментальних класах 7% учнів, а в контрольних цей показник сягав - 60%.

Результати експериментального дослідження довели, що застосування методів наочності в проблемному навчанні школярів має свої особливості, які визначаються насамперед їх різними пізнавальними функціями. В нашому дослідженні доведено, що в умовах проблемно-пошукової діяльності школярів, засоби наочного навчання виконували такі корекційно-розвивальні функції, як інформаційна, евристична та варіативна. Сутність інформаційної функції наочності полягала в тому, що наочність давала дітям визначену інформацію

про досліджуваний об'єкт і виконувала пов'язуючу роль між знаннями школярів та змістом об'єкта вивчення; пізнавальна функція засобів наочності, що знаходила своє відображення на етапі реалізації знайденого рішення і була їх варіативною функцією.

Заключення та висновки.

Запровадження різноманітних методів навчання на уроках природознавства в їх науково обґрунтованому взаємозв'язку з наочністю, створення проблемної ситуації, що виникла на основі протиріччя між інформацією, отриманою вербальним шляхом і шляхом використання засобів наочності у порівнянні із значенням інших форм сполучення слова та засобів наочного навчання сприяє підвищенню колекційної ролі наочного навчання учнів з особливими освітніми потребами, якості знань школярів, роблячи їх більш правильними, повними, дієвими, стимулює довільну та мимовільну увагу дітей, розвиває спостережливість, аналіз, синтез, вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, робити висновки стає базою для формування соціально адаптованої особистості.

Все це є дуже важливим для адаптації, соціалізації та інтеграції їх у суспільство.

Література:

1. Выготский Л. С. Собрание сочинений, Т.5. Основы дефектологии /Под ред. Т.А. Власовой. – М.: Педагогика, 1983. – С. 136-224.
2. Єременко І. Г. Наукові основи корекційно-виховної роботи в допоміжній школі. Метод. лист – К.: Рад. школа, 1970. – 51с.
3. Капустин А. И. Коррекционно - развивающие функции наглядности в обучении учащихся вспомогательных школ. – М.: Прометей, 1990. -210с.
4. Синьов В. М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка. Ч I., К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. - 238с.

Abstract. The article considers ways to enhance the collectible role of visual training. An analysis of the data of the use of pedagogical methods at the lessons of natural science is made. The issue of the effectiveness of visibility in the organization of problem learning is considered in order to develop cognitive abilities and improve the quality of knowledge of students with special educational needs.

Key words: visual methods, correction, children with special educational needs, problem learning.

References:

1. Vygotsky L.S. Collection of Works, T.5. Fundamentals of Defectology / Ed. AND. Vlasova - Moscow: Pedagogics, 1983. - P. 136-224.
2. Yeremenko I.G. Scientific fundamentals of correctional and educational work in auxiliary school. Method. sheet - K .: Rad. school, 1970 – 51p.
3. Kapustin A.I. Correctionally-developing functions of visuality in the teaching of pupils of auxiliary schools. - M .: Prometheus, 1990. -210p.
4. Sinyov V.M. Corrective psycho-pedagogy. Oligophrenopedagogy. Ch. I., K .: View of the NPU named after M.P. Drahomanov, 2007. - 238p.

Стаття відправлена: 04.03.2018г.

© Співак Л. А., Таранець А. О.